

Dijital Göçmenleri Anlamak: Deneyimler ve Beceriler Üzerine Bir Alan Araştırması*

Understanding Digital Immigrants: A Field Study on Experiences and Skills

Aydan ÖZSOY  • Zeynep Merve ŞİVGİN 

Araştırma Makalesi / Research Article

Başvuru / Received: 06.08.2024 ■ Kabul / Accepted: 21.10.2024

ÖZ

Bu çalışmada, dijital yerlilik ve dijital göçmenlik arasındaki sınırların muğlaklaştığı tartışmalarından hareketle bir alan araştırması yürütülmüştür. Çalışma bu muğlaklığın nedenlerini dijital göçmen kimliğini merkezi olarak ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, literatürde “göçmen” olarak nitelendirilen kuşağa mensup ve mesleki olarak medya ile ilişkili alanlarda profesyonelleşmiş altı kişiyle nitel bir görüşme tekniği olan odak grup görüşmesi yapılmıştır. Aynı kuşağa dahil ve aynı alanda faaliyet gösteren katılımcıların dijital dünyadaki deneyimleri ile dijital kimliklerinin nerede konumlandığı, yerliliğe yaklaştıkları ve uzaklaştıkları alanlar ile bunun nedenlerinin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların dijital becerilerini anlamak ve yorumlamak amacıyla oluşturulan soru seti, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen “Vatandaşlar için Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi”nde (DigComp 2.2) belirlenen beş temel yetkinlik alanını ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu çerçeve metne ek olarak, toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik koşullar da araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Çalışma sonunda dijital göçmen kimliğine mensup bireylerin kimliklerinin yer yer yerliliğe yaklaştığı, yer yer uzaklaştığı gözlemlenmiştir. Bir tür melezleşme olarak da ifade edilebilecek bu durum farklı nedenlerle ortaya çıkmıştır. Gündelik yaşamın dijitalleşmesi ve mesleki gereklilikler yerliliğe doğru mecburi bir yakınlaşmaya neden olurken, katılımcıların dijital dünyaya yönelik kişisel ilgi ve merakları da yerliliğe olan mesafelerinde önemli belirleyiciler olarak öne çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Kimlik, Dijital Göçmen, Odak Grup Görüşmesi, Dijital Beceri, Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi.

ABSTRACT

In this study, a field research was conducted based on the arguments that the boundaries between digital nativeness and digital immigration have become blurred. The study aims to reveal the reasons for this blurring by centering on the digital immigrant identity. In this direction, a focus group interview, a qualitative interview technique, was conducted with six people who belong to the generation described as “immigrants” in the literature and who are professionally specialized in media-related fields. It was aimed to reveal the experiences of the participants, who belong to the same generation and operate in the same field, in the digital world, where their digital identities are located, the areas where they approach and move away from indigeneity, and the reasons for this. In this context, the question set created to understand and interpret the digital skills of the participants was prepared to measure the five core competence areas identified in the “European Digital Competence Framework for Citizens” (DigComp 2.2) developed by the European Commission. In addition to this framework text, gender and socio-economic conditions were also included in the scope of the research. At the end of the study, it was observed that the identities of individuals belonging to the digital migrant identity were approaching to nativism and moving away from it. This situation, which can also be expressed as a kind of hybridization, has emerged for different reasons. While the digitalization of daily life and professional requirements led to a forced convergence towards nativism, the participants’ personal interest and curiosity about the digital world also stood out as important determinants of their distance from nativism.

Keywords: Digital Identity, Digital Immigrant, Focus Group Interview, Digital Skills, European Digital Competence Framework.

* Bu çalışma Üsküdar Üniversitesi 11. Uluslararası İletişim Günleri Dijital Eşitsizlik ve Veri Sömürgeciliği Sempozyumu'nda (13-15 Mayıs 2024) “Dijital Kimlikler ve Deneyimler Üzerine Bir Sorgulama: Yerlilik ve Göçmenliğin Sınırları” başlığıyla bildiri olarak sunulmuştur. Çalışma, bu bildirinin saha çalışmasının bir bölümüne dayalı olarak makaleleştirilmiştir. Saha çalışması öncesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonundan 24.04.2024 tarihinde onay alınmıştır.



Giriş

Teknoloji insanlığın başlangıcından bu yana uygarlık tarihinde merkezi bir öneme sahip olmuştur. Tarihin her döneminde teknolojilere bağlı olarak gelişen üretim araçları, üretim biçimlerinin ve üretim ilişkilerinin dönüşmesine neden olarak insanlığın ve toplumların şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Günümüzde yaşanan gelişmeler insanlığın yine yeni bir dönemin başlangıcında olduğuna işaret etmektedir. Bu kez değişimin kaynağında dijitalleşme ve dijital teknolojiler yer almaktadır.

Dijital dönüşümün kökenleri 1970'li yıllara kadar uzansa da özellikle 2010'lu yıllardan itibaren Dördüncü Sanayi Devrimi olarak anılan süreçle beraber dijital teknolojiler büyük bir atılım göstermiştir. Bu dönemi özgün kılan en önemli özelliklerin başında teknolojinin insan zihnini ikame edecek biçimde gelişim göstermesi yer almaktadır. Teknoloji bu döneme değin gerek tarımsal gerekse, sanayii üretim süreçlerinde insan bedeninin bir uzantısı ve beden gücünü ikame eden bir güç olarak üretime dahil olurken, günümüzde insan zihninin bir uzantısı haline gelmiştir (Güngör, 2018: 147). Yapay zeka teknolojisinin gelişmesiyle beraber insanın zihinsel faaliyetlerinin çok ötesinde bir kapasite ve hızla düşünebilen, üretebilen makinelerin pek çok sektörde hızla yerini almaya başlaması dijital dönüşümü kaçınılmaz kılmıştır. 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan Covid19 pandemisi ise dijital dönüşüm kapsamında çok daha uzun bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmesi öngörülen dijital uygulamaların hızlanmasına ve dijitalleşmenin büyük bir ivme kazanmasına neden olmuştur. Dünyanın en büyük istatistik ve veri analizi şirketlerinden Statista'nın 2023 yılında yayınlanan "Dünya Çapında Dijital Dönüşüm Teknolojileri ve Hizmetlerine Yapılan Harcamalar" (IDC, 2023) başlıklı araştırması dijital dönüşüme yapılan yatırımın her geçen yıl arttığını ortaya koymaktadır. Araştırmaya ilişkin yayınlanan rapor, dijital dönüşümün büyüterek devam etmesinin en önemleri nedenleri arasında Covid 19 salgınına yer vermektedir. Pandemi bitmiş olmasına rağmen küresel şirketlerin pek çoğunda evden çalışmanın

devam etmekle kalmayıp arttığına dikkat çekilen raporda, şirketlerin hem değişen pazar koşullarına yanıt verebilmek hem de sektördeki rekabet dolayısıyla dijital dönüşüme yönelik istekliliğinin arttığının da altı çizilmiştir (Sherif, 2024). Her geçen gün gelişen özellikleriyle gündelik yaşamda da varlığını hissettiren dijitalleşme, geri dönüşsüz bir biçimde yaşamlarımıza dahil olmuş durumda. Daha da önemlisi sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda toplumun dijitalleşme ekseninde yeniden yapılandırıldığı bir süreçten geçtiğimizi söylemek mümkündür.

Dijitalleşme yaşamın her alanında büyük çaplı bir dönüşüm yaratırken, bu dönüşümü anlamak ve analiz edebilmek için çeşitli kategoriler ve kavramlar ortaya çıkmıştır. Bu noktada dijitalleşen dünyada varlık gösterebilmenin temel koşulu olan "dijital beceri" büyük önem taşımaktadır. Dijital beceri temelde bilgisayarın çalıştırılması, donanımı ve güvenlik bilgileri gibi tekniğe ilişkin becerilerle; uygun ortam ve içeriğin seçilmesi, içerik üretimi, içeriğin anlaşılması ve analiz edilmesi gibi içeriğe ilişkin süreçleri kapsamaktadır (Brantweiner vd.den akt. Özsoy, 2020: 4). Dijitalleşme hız kazandıkça, çağa ayak uydurmak için gereksinim duyulan dijital beceriler de çeşitlenmekte ancak bu beceriler toplumun tüm kesimleri tarafından eş zamanlı olarak benimsenememektedir. "Dijital yerlilik" ve "dijital göçmenlik" dijital becerileri kuşaklar üzerinden değerlendiren ve farklı kuşakların dijital dünyaya kurdukları ilişkileri analiz etmekte sıklıkla başvurulan kavramlardır. Dijital yerliler, teknolojik gelişmeleri yaşamlarına adapte etme çabası olmayan, bu dünyaya doğan ve dolayısıyla hali hazırda bu dünyanın yerlisi olarak dijital dünyanın diline hâkim olan 1980 sonrası kuşağa gönderme yaparken; dijital göçmenler alışık oldukları yaşam biçiminden farklı bir dünyaya uyumlanmaya çalışan ve bu dünyanın yabancıları sayılan kuşağı tanımlamak için kullanılmaktadır (Prensky, 2001). Bu kategoriler farklı kuşakların dijital dünyayla kurdukları ilişkileri çözümlenmek için elverişli bir teorik çerçeve sağlamakla beraber dijital dünyanın hızı, yerlilik ve göçmenlik kimliklerine dair keskin sınırlar çizmeyi giderek zorlaştırmaktadır. Öte yandan bu kategorizasyona

bağlı kalınarak dijital beceriler konusunda yerlilerin ya da göçmenlerin yekpare bir biçimde daha yetkin ya da beceri düzeyi daha düşük bir kuşak olarak ele alınması, dijital eşitsizliğe dair pek çok sorunun görünmez kılınması ihtimalini de ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, bu makalede dijital yerlilik ve dijital göçmenlik arasındaki sınırın muğlak olduğu varsayılmaktadır. Çalışma bu muğlaklığın nedenlerini dijital göçmen kimliği merkezinde ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, literatürde “göçmen” olarak nitelendirilen kuşağa mensup ve mesleki olarak medya ile ilişkili alanlarda profesyonelleşmiş altı kişiyle nitel bir görüşme tekniği olan odak grup görüşmesi yapılmıştır. Aynı kuşağa dahil ve aynı alanda faaliyet gösteren katılımcıların dijital dünyadaki deneyimleri ile dijital kimliklerinin nerede konumlandığı, yerliliğe yaklaştıkları ve uzaklaştıkları alanlar ile bunun nedenlerinin açığa çıkarılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların dijital becerilerini anlamaya ve yorumlamaya yönelik olarak oluşturulan soru setinin yanı sıra, toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik koşullar da araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Dijital Kimlikler: Geçişkenlik ve Muğlaklık Tartışmaları

Marc Prensky 2000’li yılların başında dijitalleşmenin gündelik yaşam pratiklerine dahil olmaya başladığı bir dönemde eğitim ve öğrenim süreçleri üzerine yaptığı değerlendirmede dijital teknolojilerin yaşamlarımızı radikal bir biçimde dönüştürdüğünü ifade eder. Prensky’e (2001) göre mevcut eğitim sistemi artık geçersizdir çünkü öğrencilerin artık bu sistem dahilinde öğrenme faaliyetini gerçekleştirebilmeleri mümkün değildir. Dijitalleşmenin her şeyi temelden değiştirdiğini ileri süren Prensky’e göre (2001), bireylerin düşünme biçimleri ve dolayısıyla öğrenme süreçleri de farklılaşmıştır. Öğrenciler artık okul öncesinden başlayarak, üniversiteye kadar yaşamları boyunca dijital teknolojiyle iç içe büyümüş ayrıcalıklı bir nesil olarak önceki nesillerden farklı bir düşünme ve öğrenme pratiğine sahiptir. Buradan hareketle Prensky dijital dünyanın içine doğmuş, bu dünyanın

dilini ana dili gibi konuşan bu kuşağı “dijital yerliler”; dijital dünyaya doğmayan ancak bu dili sonradan öğrenen kuşağı ise “dijital göçmenler” olarak adlandırır. Prensky kuşaklar üzerinden yaptığı değerlendirmesinde, tam olarak hangi yaş grubunu yerli olarak tanımladığına yönelik bir ifadeye yer vermemiştir. Literatürde bu konuda farklı yaklaşımlara rastlanmakla beraber çalışmalar göçmen ve yerli kimliklerinin belirlenmesinde 1980 yılına işaret etmektedir. Örneğin Howe ve Strauss (2000) ile Bullen vd. (2011) 1982, Oblinger ve Oblinger (2005) 1980, Kirschner ve Bruyckere (2017) ise 1984 sonrası doğanları yerli, öncesinde doğanları ise göçmen olarak nitelendirmektedir.

Teknolojinin bilişsel ve davranışsal düzeyde yarattığı dönüşümü kuşak merkezli ele alan çalışmalar (Tapscott, 1998; Howe & Strauss, 2000; Frand 2000) daha öncesinde de olmasına karşın, Prensky’nin bu kategorizasyonu sosyal bilimler alanında büyük yankı uyandırmış ve eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Birey-teknoloji ilişkisini kuşaklar üzerinden bu kadar keskin bir ayrımla ele almanın mümkün olmadığını ileri süren araştırmacılar, bu ayrımı başta ampirik verilere dayanmıyor olması gibi çeşitli nedenlerle eleştirir. Buckingham (2011: x) Prensky’nin yaklaşımının gençlerin teknolojiyi öğrenmek için çaba sarf etmek yerine, teknoloji hakkında bilmeleri gereken her şeyi kendiliğinden bildiğini varsaymak anlamına geldiğine dikkat çeker. Bir teknolojiyle beraber büyümek, o teknolojiye yaşamın ilerleyen dönemlerinde ulaşmaktan farklı bir yönelim anlamına gelebilecek olsa da, Buckingham’a göre bu tür bir farkın ne kadar kalıcı olabileceği tartışmalıdır. Brown ve Czerniewicz (2010: 359) yerliliğin yaşla ilgili değil, daha ziyade deneyim, erişim ve olanaklarla ilgili olduğunu ileri sürerek, “dijital yerli” kavramını ampirik ve kavramsal açıdan sorunlu bulurlar. Araştırmacılara göre (2010: 57) kavram “yerli” olanlar ve olmayanlar arasında ikili bir karşıtlık kurmakta ve özünde bir ötekileştirme içermektedir. “Yerliler” geleceği imleyen ve hakim bir konumda inşa edilirken, “göçmenler” eski ve modası geçmiş olarak kurgulanmıştır (Bayne ve Ross’dan akt. Brown ve Czerniewicz 2010: 359). Esneklik barındırmayan bu kutuplaştırma bir

kişinin bir kategoriye dahil olması halinde, diğer kategorinin özelliklerini taşıyamayacağını ima eder ve bu haliyle katı bir belirleyiciliğe sahiptir. Oysa dijital yerli ve göçmenleri teknoloji kullanımı açısından inceleyen araştırmalar (Kennedy vd. 2007; Kennedy vd. 2008; Corrin, Lockyer, & Bennett, 2010; Bullen vd. 2011) yerli ve göçmenler arasında teknoloji kullanımı veya davranış özellikleri açısından anlamlı bir fark olmadığını; yerlilere atfedilen özelliklerin yalnızca azınlık bir öğrenci grubunda bulunabildiğini; yetenek, erişim ve teknoloji kullanımında çeşitlilikler bulunduğunu ve teknoloji kullanımında homojen bir öğrenci grubunu varsaymanın mümkün olmadığını göstermiştir (Gallardo-Echenique vd. 2015: 170). Araştırmacılar (Gallardo-Echenique vd., 2015) kuşak farklılığına dayanan genellemelerin, öğretme ve öğrenim sürecine ilişkin tartışmalara fayda sağlamadığı gibi, bu tür genellemelerin dikkatleri bu kuşak içerisindeki teknik olarak yetenekli öğrencilere çevirdiğine dikkat çeker. Böylesi bir yaklaşım ise gerek sosyo-ekonomik, gerekse kültürel farklılıklar nedeniyle teknolojiye daha az ilgili ve daha az yetenekli olanların ihmal edilmesi tehlikesini ortaya çıkarır (Bennett vd. 2008: 779). Diğer bir deyişle çalışmalar “yerli” ya da “göçmen” olarak nitelendirilen kuşakları homojen bir biçimde ele almak bir yana, bu kuşakların kendi içerisindeki çeşitliliğin altını çizmektedir.

Bullen ve Morgan (2011: 60) ise dijital teknolojilerin kullanımının arttığına ve gençlerin teknolojiyi yaşlılardan daha fazla kullanma eğiliminde olduğuna yönelik veri bulursa da bunun söz konusu çıkarımları yapmak için yetersiz olduğunu ifade eder. Araştırmacılar bugünün öğrencilerinin yaştan bağımsız olarak teknolojiye erişim, beceri, kullanım ve rahatlık açısından bir süreklilik içinde olduğunu ortaya koydukları çalışmalarına referansla “dijital yerliler” yerine “dijital öğrenenler” kavramını önerir. Böylece yerliler ve göçmenler şeklindeki dikotomik ayrımın ötesine geçilerek, teknolojiyle aracılanmış öğrenme süreçlerine odaklanılabileceğini ileri sürerler. Gallardo-Echenique vd. (2015: 172) de gelişen teknolojinin eğitim-öğretim süreçleri üzerindeki etkisini açıklamak için yerli ve göçmen yerine

“dijital öğrenenler” kavramını kullanmayı tercih ederler. Bu tercihin gerekçeleri arasında “dijital öğrenenler” kavramının kişiler yerine öğrenenlere odaklanması ve öğrenenleri kuşaktan bağımsız olarak değerlendirmesi yer alır. Böylesi bir kavrayış kronolojik bir ayrışma yerine, “yerli” ya da “göçmen” ayırt etmeksizin herkesi “öğrenen” kategorisi içerisinde ele almaya imkan tanıyan, kapsayıcı bir yaklaşıma sahiptir.

Yapılan tartışmalara bugünden bakıldığında dijital dünyanın hızı ve güncelliği karşısında hiçbir kuşağı bu dünyanın daimi yerlisi olarak tanımlamak mümkün görünmemektedir. Zira teknolojiye dair öğrenilmesi gereken bilgi, beceri ve donanım günden güne değişmektedir. Dolayısıyla kuşaktan bağımsız olarak dijital dünyayı takip edip, bu dünyaya ilişkin bilgi ve becerilerini güncel tutanlar yerli; dijital dünyaya mesafeli olanlarsa göçmen olacaktır. Öte yandan bireylerin teknolojiye karşı tutumlarını bütüncül bir biçimde ele alarak genellemek de mümkün değildir. Teknolojik gelişmeleri elde edeceği avantajlar doğrultusunda yaşamına adapte eden bireyler bazı durumlarda yerli, bazı durumlarda göçmen kimliğine yaklaşabilmektedir. Diğer bir deyişle bu kimliklere ilişkin keskin sınırlar çizmek, söz konusu kimlikler arasındaki geçişkenlik ve muğlaklık nedeniyle olası değildir. Nitekim Prensky de (2006; 2011: 15) sonraki değerlendirmelerinde aslında bu ayrımı genç ve yaşlı insanların dijital teknolojiye ilişkin tutumları arasında gözlemlediği farklılıkları tanımlamak için bir metafor olarak kullandığını ifade etmiştir. Yetenek, bilgi ve becerinin verili değil, her yaş grubu için öğrenilmesi gereken şeyler olduğunun altını çizen Prensky; yaptığı ayrımın daha ziyade kültürle ilgili olduğuna dikkat çeker. Prensky (2011: 17), yeni nesil gençlerin dijital teknolojiyle taşınabilir konsollar, tabletler vb. araçlarla oyun odaklı tanıştıklarını, bu yüzden dijital kültüre karşı önceki nesile göre daha rahat bir tutum sergilediklerini ifade eder ve ekler; “bu kesinlikleri herşeyi bildikleri veya bilmek istedikleri anlamına gelmez.” Bu bağlamda yerlilik ve göçmenliği büyük ölçüde bireylerin tutumları tarafından belirlenen, sabit olmayan, birbirleriyle arasında geçişkenlik barındıran kimlikler olarak

tanımlamak mümkündür.

Yöntem

Bu çalışmada nitel bir görüşme tekniği olan odak grup görüşmesi yapılmıştır. Çalışmanın saha araştırmasında, katılımcıların dijital becerilerini anlamaya ve yorumlamaya yönelik olarak oluşturulan sorular, Avrupa Komisyonu tarafından geliştirilen “Vatandaşlar için Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi” nde (Vuorikari, R., Kluzer, S. ve Punie, Y., 2022) belirlenen beş temel yetkinlik alanı esas alınarak hazırlanmıştır.

Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi’nde dijital yetkinliğin beş temel alanı (i) bilgi ve veri okuryazarlığı, (ii) iletişim ve işbirliği, (iii) dijital içerik oluşturma, (iv) güvenlik ve (v) problem çözme olarak belirlenmiştir. Çerçeve dijital yetkinliği bilgi, beceri ve tutumların birleşimi olarak tanımlayarak, her yetkinlik alanının bu üç başlık altında değerlendirildiği bir şablon ortaya koymaktadır. Örneğin bilgi ve veri okuryazarlığı alanı dijital dünyada bilgi toplama, içerikleri tarama, filtreleme, değerlendirme ve depolamayla ilgili yetkinliği sorgularken; bu sorgulama bu alana ilişkin kavramlar, teoriler ve ilkelere dair bilgi sahibi olunup olunmadığı, kullanıma yönelik pratik becerinin olup olmadığı ve bireylerin bu alana ilişkin eğilimlerinin ve tutumlarının neler olduğu üzerinden yapılandırılmaktadır. Çerçeve, bilgi ve becerinin yanı sıra değerleri, istekleri ve öncelikleri içeren tutumları; diğer bir deyişle bireylerin dijital dünyaya dair performanslarının motive edici unsurlarını sürekli yetkinliğin temeli olarak ele alır (Vuorikari, R., Kluzer, S. ve Punie, Y., 2022: 3). Temel yetkinlik alanlarının yaşam boyu geliştirilebileceği vurgusunu da barındıran çerçeve bu yönüyle dijital dünyadaki deneyimlerimizin şekillenmesinde bireysel tutumlarımızın önemine dikkat çeker. Bu doğrultuda beş temel yetkinlik alanı için hazırlanan soru seti yaklaşık iki saat süren görüşme içerisinde odak grup katılımcıları tarafından yanıtlanmıştır. Buna ek olarak toplumsal cinsiyet ve sosyo-ekonomik koşullar da dijital kimliklerin şekillenmesinde belirleyici parametreler olarak araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Yaş, eğitim durumu, aile/eşlerin eğitim durumu, yaşadıkları

semt, meslek ve aylık gelirlerine ilişkin demografik bilgiler, görüşme öncesinde katılımcılara verilen form aracılığıyla edinilmiştir. Katılımcıların yanıtları nitel içerik analiz yöntemiyle analiz edilerek bulgular kısmında tartışılmıştır.

Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemi esasına göre belirlenmiş ve mesleki olarak medya ile ilişkili alanlarda profesyonelleşmiş üç kadın ve üç erkekle sınırlı tutulmuştur. Çalışmaya konu olan dijital beceriler ana teması altında beş alt tema (tematik kodlar) belirlenmiştir. Bu ana tema ve alt temalar görüşme sorularına dayanmaktadır. Bu temalar çerçevesinde ise katılımcıların dijital beceri deneyimlerini; duygu ve düşüncelerini anlamaya yönelik kullandıkları anahtar kelime ve kavramlar, dijital becerilerini tanımlayıcı ifadeler, analiz birimleri (*unit of analysis*) olarak belirlenmiştir. Bu birimlerden elde edilen nitel veri kodlanarak yorumlanmıştır.

Veri Toplama Aracı Olarak Odak Grup

Odak grup görüşmeleri, derinlemesine veri toplamak amacıyla yola çıkan, anlamlar, sözcükler ve kavramlar aracılığıyla nitel veriler üzerinden desenlemeler ve çözümlenmeler yapan bir veri toplama tekniğidir. Yıldırım ve Şimşek’in (2011: 152, 163) vurguladığı gibi odak grup görüşmelerinde, araştırmaya katılacak kişilerin ele alınan konu, ürün veya hizmet hakkında ortak bir deneyime, etkileşime sahip olması esastır. Odak grup görüşmelerinin veri toplama sürecinde ve sonrasında sahip olduğu bazı güçlü ve zayıf yönleri bulunmaktadır. Bu yöntem, araştırmacılara daha geniş bir örneklemle çalışma fırsatı sunmaktadır. Bu çerçevede daha zengin ve derin bilgiye ulaşmak mümkün olmaktadır. Odak grup çalışmalarının düşük maliyetli olması, verilerin hızlı elde edilebilmesi, etkileşime açık olması ve özellikle topluluk araştırmaları için en uygun teknik olması özellikleri bağlamında öne çıkmaktadır. Ayrıca zamandan tasarruf sağlamanın yanında katılımcılar üzerinden diğer yöntemlere nazaran daha az gerginlik yarattığı görüşünden hareketle bireylerin duygu, düşünce, fikir ve bakış açıları hakkında daha verimli bilgi toplayabilme kapasitesine sahiptir (Krueger ve

Casey'den akt. Gülcan, 2012: 97-98). Yanı sıra odak grup görüşmelerinin en zayıf yönlerinden biri grup sürecinin zorluklarıdır. Grup içinde baskın kişinin grup üyelerini yönlendirme ihtimali, moderatörlerin grup yönetimini kaybetmesine bağlı olarak oluşabilecek geçerlilik ve güvenilirlik sorunu görüşme sürecinde gelişebilir. Katılımcılar arasında statü ve güç farkı, konu ve sorulara herkesin aynı oranda katkı sunmasını engelleyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 163).

Odak grup görüşmelerinde önemli bir aşama ise görüşme verilerinin yorumlanmasıdır. Rabiee (2004: 658) odak grup görüşmelerinin yorumlanma sürecinde, Krueger'dan (2004) yaptığı alıntıyla yedi temel kriter olması gerekliliğini vurgular. Verilerin yorumlanması için araştırmacılara bir çerçeve sunan bu kriterler şunlardır: sözcükler, bağlam, içsel tutarlılık, yorumların sıklığı ve genişliği, yorumların özgüllüğü, yorumların içsel tutarlılığı ve büyük fikirler (büyük resim). Çalışma, verilerinin yorumlanması sürecinde bu kriterlerden faydalanmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Ankara'da yaşayan 1980 öncesi doğan ve literatürde dijital göçmen olarak kabul edilen kişiler oluşturmaktadır. Örneklemine ise medya ve görsel iletişim alanlarında çalışan üç kadın ve üç erkek oluşturmaktadır. Katılımcıların bir bölümü Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf ve Video bölümü ile Görsel İletişim Tasarımı bölümünde, bir bölümü TRT bünyesinde görev almakta, bir katılımcı ise bağımsız yönetmenlik yapmaktadır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 47-55 arasındadır. Tamamı üniversite ve lisansüstü eğitimi almıştır. Ortalama gelirleri 30-100 bin TL arasındadır. Görüşmeciler, Ankara'da Yenimahalle, Batıkent, Aşağı Ayrancı ve Oran semtlerinde ikamet etmektedir. Örneklem grubun demografik bilgilerine Tablo 1'de yer verilmiştir.

Çalışmanın örnekleme tek bir odak grup ile sınırlandırılmıştır. Seçilen örneklem grubunun tekliği iki temel gerekçeye dayanmaktadır; (i) dijital göçmen kimliğine dahil sonsuz evren içerisinde görece birbirine yakın demografik özelliklere sahip kişiler arasındaki farklılık ya da yakınlığı ortaya çıkarmak, (ii) dijital göçmen kimliğini ayrıntılı çözümleyebilmek ve dijital yerliliğe yaklaşım, uzaklaşılan noktaları ortaya koymak adına derinlemesine veri toplayarak, toplanan verileri kontrol edebilmek. Çalışmanın veri doygunluğu/yeterliliği ise Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi'nde dijital yetkinliğin beş temel alanına ve alt kategorilerine ilişkin sorularla sağlanmıştır.

Veri Toplama ve Değerlendirme Süreci

Araştırmanın veri toplama ve değerlendirme süreci, odak grup görüşme süreci, verilerin analizi

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Yaşadığı Yer	Meslek	Gelir
K1	Erkek	55	Ank/Yenimahalle	Akademisyen	50-70.000 TL
K2	Kadın	49	Ank/Aşağıayrancı	Akademisyen	50-70.000TL
K3	Erkek	55	Ank/Batıkent	Yönetmen	0-30.000TL
K4	Kadın	54	Ank/Oran	Yönetmen	30-50.000TL
K5	Erkek	55	Ank/Beştepe	Akademisyen	70-100.000 TL
K6	Kadın	47	Ank/Bağlıca	Akademisyen	50-70.000 TL

ve bulgular ve yorumlar olmak üzere üç bölüm olarak çerçevelenmiştir.

Görüşme Süreci

Odak grup görüşmesi 18.04.2024 tarihinde Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf ve Video bölümü lisansüstü dersliğinde gerçekleştirilmiştir. Toplam 110 dakika süren görüşme, iki araştırmacının moderatörlüğünde yürütülmüştür. Görüşmeler ses kaydı olarak kayıt altına alınarak daha sonra deşifre edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun aynı üniversitede ders veren ve birbirlerini tanıyan kişiler olması nedeniyle görüşmelerin samimi ve rahat bir atmosferde geçtiği söylenebilir. Görüşmecilerden iki kişi (bir erkek ve bir kadın) yönetmen, dört kişi ise ilgili fakültede ders veren öğretim üyeleridir (iki erkek ve iki kadın).

Görüşmelerde katılımcılar sırayla söz alarak, sorulara cevaplar vermişlerdir. Yer yer aralara girerek, görüşme ilerledikçe birbirlerine tavsiyelerde buldukları, kendilerine yakın hissettikleri kişilerle benzer cevaplar vermeye başlayarak bunu ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Bir kadın görüşmecinin grup içinde çok söz alarak, uzun konuşma isteği moderatörlerin müdahalesi ile grup dinamiğinin bozulmaması için dengelenmiştir. Başlarda çekingen davranan katılımcıların zamanla görüşmenin ilerleyen dakikalarında rahatladıkları görülmüştür. Odak grup görüşmelerinin doğasında olan grup baskısı ve öne çıkmaya çalışan katılımcı profili, bu görüşmede de iki kişi dolayısıyla görülmüştür. Görüşme ilerledikçe katılımcıların araştırmacılar söz vermeden kendiliğinden söz alma ve katkı sunma çabasında oldukları da farkedilmiştir. Bu çabalar moderatörlerin katılımcılara eşit söz vermesiyle engellenmiştir.

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmesi verileri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çözümlemelerden önce çalışmanın temel sorusu olan dijital

göçmenlerin dijital dünyadaki deneyimlerinin ve dolayısıyla becerilerinin nasıl bir görünüm sergilediğinden hareketle dijital beceri kavramı ana tema/tematik kod olarak belirlenmiştir. Yani sıra bu ana temaya bağlı olarak beş alt tematik kod saptanmıştır. Bu kodlama birimleri, "Avrupa Dijital Yetkinlik Çerçevesi"¹ne (Vuorikari, R., Kluzer, S. ve Punie, Y., 2022) dayalı olarak geliştirilmiştir. Çalışmada, ilgili tematik kodlar ve analiz birimleri çerçevesinde katılımcıların ortak ve ayrılan görüşleri, ifadeleri ve duyguları bir sonraki bulgular ve yorumlar bölümünde tartışılmaktadır.

Bulgular ve Yorumlar

Toplumsal Cinsiyet ve Sosyo-Ekonomik Koşullara İlişkin Bir Çerçeve

Çalışmanın bu bölümünde, tematik içerik analizinden önce analizlere ve yorumlara kaynaklık teşkil etmesi açısından katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında teknoloji ile ilişkilerine dair genel bir çerçeve çizilmektedir.

Görüşmecilerin toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında teknoloji ile ilişkilerini¹ anlamaya yönelik giriş sorularında cevapların yer yer geleneksel toplumsal rollere uygun verildiği, yer yerde kırılabilirdiği görülmektedir. Erkek katılımcılardan evli olanlar (K1 ve K5) evde teknoloji ile en ilgili kişilerdir. Sorunları çözer, teknolojik aletlerin kurulumunu yaparlar, kumanda genellikle onlardadır. Diğer bekâr erkek görüşmeci (K3) ise teknolojiye daha mesafeli yaklaşmakla birlikte yalnız yaşamanın getirdiği zorunluluklar sonucu teknolojiye yakınlaşmak durumunda kaldığını söyler;

K3: Şöyle ilgi duyduğum alan özellikle mesleki bağlamda bir şey varsa araştırıyorum ama onun dışında teknolojiyi çok da sevdiğimi söyleyemem. Hatta bazen arkadaşların evine gittiğim zaman mesela çift kumanda oluyor. Orada bir şey başlıyor biriniz gelip şunu açın diye çünkü o ayrı şey diğeri ayrı. Ona basıyorum buna basıyorum en son pes ediyorum çağırıyorum açın şunu diye. Çok ilgimi çekmiyor açıkçası. İhtiyaç duyduğum oranda teknoloji ile ilgiliyim çok da sevmiyorum diyebilirim yani. Mümkün olsa hayatıma

1 Teknoloji ile ilişkiler çerçevelenirken gündelik yaşamda sıklıkla kullanılan telefon, akıllı televizyon bilgisayar, robot süpürge, bluetooth vb. araç gereçler dikkate alınmıştır.

sokmam yani.

Kadın katılımcılardan bekâr olan ikisi (K2 ve K4) de benzer bir cevap vererek, teknoloji ile zorunluluktan ve gururuna yedirememekten yakınlaştıklarını ifade etmişlerdir. Evli olan diğer kadın görüşmeci (K6) ise evinde teknoloji ile en yakın kişinin kendisi olduğunu, eşinin ilgilenmediğini ifade eder. Bu cevaplar, günümüz yaşam koşulları içinde kadınların teknoloji ile ilişkilerinin güçlenmeye başladığını göstermektedir.

K6: Şimdi evde ben yalnız yaşadığım için mecburen en ilgili kişi benim ama bana kalmasa ben olmazdım. Yani tek başıma olmasaydım ben olmazdım çünkü çok fazla sorun yaşadım burada hani gerçekten korkuyorum aslında ben o makinadan, bir şeyine dokunduğumda bir yeri bozacak diye. Hemen mesela benim kardeşim bilgisayar mühendisi hemen onu arıyorum şunu nasıl yapacağız. Gerektiğinde canlı bağlanıyorum.

K4: Ben de tek yaşıyorum ama zaten ailem ile beraber yaşarken de ben ilgileniyordum. En ilgisiz kişi annem yani çamaşır makinesi yani alındığında düşmesine bile basmaktan imtina eden ama yani herhalde baba tarafından almışım bütün teknolojik ilgiyi. Hani çok bayılmıyorum burada ne varmış şurada ne zarmış ama buldukça da keşfedip kullanıyorum yani o kadar ilgisiz değilim. Android telefonların en dip özelliklerine girip kurcalamak kadar bir şeyim de yok hani ama işimi görece kadar. Youtube'dan açıyorum bir marka bir model ile ilgili bir sorun yaşıyorsam o sorunla ilgili sorun nasıl çözülüyor videoları izliyorum ve kendim yapmak zorundayım yani ciddi uğraşıyorum yani çok inatçıyım bir kurulum falan yapma işini tek başıma yapmaya çalışıyorum. Gururuma yediremiyorum yani.

Kadın katılımcılar ebeveynler ile olan ailelerinde de teknolojiye en yakın kişinin kendileri olduklarının altını çizerken, görüşmecilerden biri (K2) anne ve babasının yaşadığı evde annesinin teknolojik kurulumları yaptığını ifade etmiştir;

K2: Annemle kıyaslandığında babam hep daha geri planda teknoloji konusunda ama özellikle robot süpürgeyi annem kurdu mesela. Kardeşim getirdi annem kurdu.

Kadın görüşmeci annesinin babasına göre daha ilgili olduğunu belirtirken, annesinin robot süpürgeye yönelik ilgisinin altını özellikle çizer. Bu durum dijital teknolojilerin ev yaşamındaki işlere destek olacak pratik çözümler sunmasıyla, teknolojiye görece uzak olarak tanımlanan kişilerin teknolojiye yakınlaştıklarını göstermektedir.

Katılımcıların içinde en ileri yaşlı olan erkek katılımcı (K5) ise, yaş aldıkça teknolojiye olan ilgisinin azaldığını ifade etmektedir;

K5: 2000'li yıllarda bilgisayarlar evlere girmeye başladı 2000 senesinde 99, 2000 senesinde o zaman bilgisayar toplama diye bir şey vardı işte. REM'i ne olsun Harddiski ne olsun. Pahalı olduğu için 2000 dolar civarlarındaydı yani orta aralı bir bilgisayar ilk kendim toplamıştım. Hatta ekran kartı takmak, Digiturk falan izlemek vardı. Bilgisayarı toplama işte Digiturk ana karttan Digiturk izlemeyi ekran kartını falan birkaç arkadaşa da ben yaptım yani o zamanlar çok ilgiliydim yani 2000 senesi. Ama bugün diğer hocalarımız gibi çok şey değilim ihtiyacım kadar. Yaşla beraber bir 30'lu yıllardan sonra şimdi 55 yaşıdayım gittikçe azaldı teknolojiye olan ilgilim. Şimdi gözümde büyüyor yani şu akıllı ne derler yapay zeka işte efendim Google'ın sanal gözlüğü çıkmış falan hiç ilgilenmiyorum.

Yaş ilerledikçe teknolojiye olan ilginin azalması, artan sorumluluklar, iş, aile ve vakit ayıramama kaynaklı olabilir. Katılımcının gözümde büyüyor vurgusu, hızla değişen gündelik yaşam ve teknoloji çeşitliliğinin yarattığı bıkkınlık ve tembellik ile açıklanabilir.

Toplumsal cinsiyet ilişkisi ve teknoloji bağlamında erkeklerin ve kadınların geleneksel rollerinde yer yer kırılmaların olduğu görülmektedir. Üç erkek katılımcıdan evli olan ikisi evlerinde teknoloji konusunda söz sahibi iken diğer bekar erkek katılımcı zorunluluktan ve tek başına yaşamının getirdiği mecburiyetten teknoloji ile ilgilenmektedir. Kadın katılımcılarda da iki bekar görüşmeci zorunluluk sonucu, evli görüşmeci ise eşinin ilgisizliği nedeniyle evlerinde teknoloji konusunda söz sahibidir. İlk bilgisayar sahibi olma yaşı, katılımcıların genelinde 22-23 yaşlarına tekabül etmektedir. Akıllı telefon sahibi olma ise 90'ların sonunda, genellikle 1998, 1999 yılındadır. Görüşmecilerin genelinde kumanda aleti, kimin, nasıl kullanacağına bağlı olarak bir mesele, sorun olarak ifade edilmektedir. Bazı katılımcılar (K2, K3) teknoloji kullanımında yaşadığı sorunları kriz olarak tanımlarken, bazıları da mobbing (K5) olarak görmektedir.

Katılımcıların tamamının pek çok dijital araç ve gerece sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bilgisayar, akıllı telefon, televizyon, fotoğraf makinesi, laptop, ipad, hoparlör bu araçlardan bazılarıdır.

Görüşmecilerin tamamı, evde ve okulda internet kota sorunu yaşamamaktadır. Kotaları yeterli olmakla birlikte görüşmecilerin çoğunluğu özellikle evde internet erişimi için güçlendirici ve yükseltici kullanmaya ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların internete erişiminde sıkıntı yaşamadıkları, kotalarını da aşmadıkları söylenebilir. Ekonomik olarak orta gelir grubu olarak tanımlanabilecek katılımcılar iş yeri okul ve evde rahatlıkla temel dijital araç gereçlere ve internete erişimleri bulunmaktadır.

Dijital Beceriler

Bilgi ve Veri Okuryazarlığı

İnternette bilgi arama

Katılımcılara internette bilgiyi nasıl aradıkları sorulduğunda tamamı Google, Twitter, Instagram, Wikipedia üzerinden arama yaptıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin kullanıcı yorumlarını dikkate aldıkları, aramalarında arama içeriğinin ne olduğunun da arama yapılacak ortamın belirlenmesinde rol oynadığı görülmektedir. Özellikle meslekleri gereği arama yaptıklarında sürenin uzayabildiğine vurgu yapmışlardır. Görüşmecilerin çoğunluğu karşılaştıkları bilgiyi farklı sitelerden, güvendikleri sitelerden teyit ettiklerini belirtmişlerdir. Cevaplara bakıldığında çoğunun benzer, birbirine yakın eylem kelimelerini ve ifadelerini; Google'a bakmak, yazmak, Youtube da aramak, gibi kullandıkları görülmektedir.

K3: Ben de Google üzerinden arama yapıyorum. Bekâr olduğum için daha çok mesleki anlamda ve araştırma anlamda bilgisayar daha çok kullanıyorum. Teknolojik anlamda ya da ne bileyim mesleki anlamda bir şeylere takılıysam, kurgu konusunda veya şunu yapmak istiyorum deyip o zaman YouTube falan bakıyorum.

K1: Ararken kelime değiştiriyorum. Kızıma etkinlik olarak düşündüğümde aman bunun yanında şofbenin tamirine de bakıyorum onların ayarlarına da bakıyorum. Veya işte bir program üzerinde bir şey yapacaksa, Photoshop'ta bir şeyi bulamadım aklıma gelmedi onu yazıyorum oradan çıkan sonuca bakıyorum. Yaptığım değişiklik en fazla kelimelerde, bunlara erişemedim şu kelimeyi değiştireyim oluyor fakat artık o akıllı tamamlamalar da değiştiği için zaten yazmaya başlayınca benim düşündüğümde daha iyisini mutlaka biri yazmış oluyor oraya tıklıyorum oradan ilerliyorum.

K6: Ankara etkinlikleri ise Instagram'da öyle bir sayfa var hani genel olarak onun ana adresine gidip orada arama yapmaya çalışıyorum ya da işte bugün konser var mı CSO ada etkinliklerine giriyorum, ya da bildiğim bir şey varsa spesifik o zaman Google den yazıp işte şu tiyatro oyunu Ankara şeyi ne zaman sahnesi ne zaman turnesi ne zaman hani öyle spesifik aradığım şeyin mecrasını bulup oradan aramaya çalışıyorum.

K5: Tabi ben de arkadaşların kullandığı gibi YouTube kullanıyorum. Aradığınız şeyin niteliği ile de ilgili yani mesleki bir ne bileyim pigmentin rengini nasıl koruyacağımı, güneşe ne kadar dayanıklı o zaman makalelere falan bakmak gerekiyor ama ne bileyim bir mal alacağım zaman fiyat araştırması mesela bardak alacağım belli ak akçeye bakıyorum. Araba lastiği alacaksam işte araba tekerlerini değerlendiren bir yerlere bakıyorum.

Katılımcıların internette arama motorları ve sosyal medya platformları, sözlükler vd kanallar aracılığıyla amaçlarına uygun bilgi aradıkları görülmektedir. Internette bilgi arama konusunda temel becerilere sahip oldukları gözlenmiştir. Katılımcıların cevaplarından göçmen kimliğinden yer yer uzaklaştıkları ve yerliliğe yakın bir tutum sergiledikleri söylenebilir.

Dezenformasyon-Yanlış Bilgi Farkı

Katılımcılara dezenformasyon ve yanlış bilgi arasındaki fark sorulduğunda cevaplar farklılık göstermektedir;

K5: Hayır ben bilmiyorum.

K2: Ben biliyorum.

K4: Bilgi kirliliği oluyor dezenformasyon

K1: Ben de bilmiyorum.

K3: Bilinçli olarak yapılan bir propaganda diğeri yanlış zaten.

Katılımcılara dijital mecralarda karşılaştıkları yanlış bilgi ve manipülasyon karşısında ne yaptıkları sorulduğunda verdikleri benzer cevaplar dikkat çekicidir. Katılımcılar manipülasyona maruz kaldığı yönünde ortak bir algıya da sahiptir.

K2: Katılıyorum çok kutuplu, bir iki kutuplu bir hayatta yaşıyoruz gibi ve ona da mecbur bırakılıyor gibi hissediyorum özellikle Twitter, Instagram oradan buradan haber ağlarından.

K4: Ben de aynı şekilde yani her haber, her bilgi bir manipülasyon içeriyor ve algoritmalarında işte bu çok kutupluluğa ihtiyacı var yani algoritma işte senin kararsız olmanı istiyor ki sistemde sana sürekli yeni bir reklam yeni bir web sitesi yeni bir şey önersin. Dolayısıyla yani tabi ki kullanıyoruz ama güvendiğimiz yerlerden teyit edip mesafeli

durmaya çalışıyorum.

K5: Yani şimdi diyelim muhalif medya size bir şeyi aşlamaya çalışıyor A, B ne ise öbürü diyor ki doğrusu bu diyor ama doğrusu bu diyeni de manipüle ettiğini düşünüyorum.

Katılımcılar güvendikleri kaynakları seçerken resmi olmasına, *teyit.org* gibi farklı kaynaklardan teyit ederek bilgiye ulaşmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların algoritmalar hakkındaki görüşlerinin geneli ise olumsuzdur. Katılımcılar algoritmalar karşısında şüphe, korku, endişe ve öfke duymaktadır.

K5: Algoritmalar için sinir oluyorum. Çünkü beni takip ettikleri hissine daha çok kapılıyorum. Yani nasıl takip bu verilerimin güvenli şekilde sitede saklanmadığını düşünüyorum. Çünkü bilgisayarımda birçok yere cookie'ler erişiyor. Yani sen gel gir bilgisayarına diyorsun tabi buradaki sonuç ne olacak size reklam çıkartması ama mesela geçenlerde bir musluk almak istedim bir banyo bataryası tabi her yerden batarya reklamı çıkıyor.

K6: Konuşunca bile çıkıyor. Sesli konuştuklarımız nasıl hemen reklam olarak geri dönüyor?

K1: Şimdi algoritmalarda evet mesela telefondaki ayarlarda kapatma var ama kapatmak gerekir yine de.

K2: Ben bir şeyi beğeniyorsam ve gerçekten istiyorsam gerçekten hiç algoritmayı falan umursamıyorum çerezleri işte şunu bunu. Direkt giriyorum evet alacaksam alıyorum falan bir şeyi beğendiysem o siteye giriyorum kendimi teslim ediyorum. Güveniyor muyum güvenmiyorum ama yani nereye kadar ben bunu sınırlandırabilirim bunun bir sınırı yok bence artık.

K4: Yani algoritma herkesi gruplaştırıyor ve bütün dünya sizinle aynı fikre sahip falan zannediyorsunuz. Ben çerezleri reddetmeye çalışıyorum çok acil bir şey varsa acil bir şey alıp çıkacaksam kabul ediyorum ya da biraz zamanım varsa çerez ayarlarına girip mecburlar dışında zorunlular dışındakileri yok sayıyorum. Onun dışında Netflix falan bunu beğendiniz mi bunun hakkında ne düşünüyorsunuz falan onlara yorum yapmıyorum çünkü orada da aynı şekilde senin farklı bir şey önüne getirmeyip aynı şeyleri servis etmeye yarıyor yani algoritmaların herhalde sisteme hizmet ediyor bize bir faydası olduğunu düşünmüyorum.

K3: Körfez savaşında o petrol şeyine batıp çıkan karabatak fotoğrafı vardı belki hatırlarsınız mesela en büyük dezenformasyon yani farklı bir ülkede çekilen bir şeyi sanki Amerika onu propaganda aracı olarak kullandı. Yıllar sonra ortaya çıktı ki o fotoğraf başka yerde çekilmiş. Özellikle fotoğraf bağlamında çözmek daha da zor.

Dijital yetkinliğin bilgi, beceri ve tutumların birleşimi olarak tanımlandığı hatırlanırken,

dijital dünyaya ait kavramların bilinirliği de büyük önem taşımaktadır. Katılımcılardan bir kısmının, dezenformasyon ve yanlış bilgi konusunda sınırlı bilgileri olduğu görülürken, diğerlerinin bilgisi olmadığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların bu kavramlar çerçevesinde göçmen kimlikleriyle tutarlı bir görünüm sergilediği ama güvenli kaynaklar kullanımı konusunda ise farkındalıklarının yüksek olduğu ve yerliliğe yakın durdukları söylenebilir. Bu bölümde katılımcılar farklılaşan bilgi, beceri düzeyleri çerçevesinde farklı deneyimleri öğrenmeye açık, yer yer fayda odaklı bir tutum ortaya koymuşlardır. Katılımcıların bu tutumu dijital dünyanın gündelik yaşam içinde karşılaşılan sorunların çözümünde kolaylaştırıcı etkisinden yararlanma amacı taşımaktadır. Ancak katılımcıların dijital dünyaya yönelik yer yer eleştirel bir tutum izledikleri, algoritmalar ve dijital dünyanın kuşatıcılığı karşısında stratejiler geliştirmeye çalıştıkları da dikkat çekmiştir.

Dijital Okuryazarlık

Dijital okuryazarlık hakkındaki görüşleri sorulduğunda katılımcıların çoğu gerekliliği yönünde görüş bildirirken, kavram hakkındaki bilgilerinin sınırlı olduğu gözlemlenmiştir.

K5: Tabi yaşamak için zorunlu bir şey yani bir alternatifi yok mutlaka bütün bireylerin çocukluk yaşından yaşlılarda da dijital olarak okuryazar olması gerekir çünkü dünya öyle artık.

K4: Başka türlü hayatta kalamayacağımızı düşünüyorum ben dijital okuryazar olmak zorundayız olabildiğimiz kadar.

K3: Şu ana kadar konuştuğumuz bütün şey bağlamında baktığımız zaman zaten illaki olası gereken bir şey hatta bence eğitime de müfredat olarak kurup ciddi anlamda yapılması lazım. Hocalarımın dediği gibi şey bundan sonraki yaşam da artık bunun üzerine gidecek.

K2: Katılıyorum ben de yani hem iş açısından hem de hayatta kalmak açısından mecburi.

K1: Kullanacağız mecburuz bazı şeyleri de bize daha kolay elimize getiriyor işte en basitinden bir gazeteyi düşünelim bir gazete almak için bir emek ve para harcarken şimdi yüzlerce gazete elimizin altında, yüzlerce binlerce kitap elimizin altında çok daha erişiyoruz birçok kaynağa.

K2: Ama eskisi kadar okuyor muyuz hayır yani böyle bir çelişki var burada anlatabiliyor muyum yani eskiden okuduğunuz kadar kitap okuyor musunuz şu an? Ya da oturup oradan

bir bilgiyi kitaba ayırdığınız kadar ayırıyor musunuz? Hayır bir de onların arasında düzgün bir kaynak bulmak için bile yoruluyorum ve çirpiniyorum oradan gerçekten düzgün bir şey çıkartıp çocuğa diğerlerine bunları nasıl vereceğim. Hangi makaleye nasıl güveneceğim makale diyorum bakın yani bilim de giriyor tabi işin içine ama oradaki bu bilgiyi bulmak bence çok zor gerçekten o bilgiyi bulmak.

K1: Destekliyorum sizi fakat sonuçta bunu dijital olarak bulamadığınızı basılı olarak bulmak da daha zor.

Katılımcıların dijital okuryazarlığın gerekliliğine inanmalarına rağmen kavram hakkında sınırlı bilgiye sahip olmaları, dijital yetkinliğin önemli bileşenlerinden olan bilgi sahibi olma nosyonundan uzaklaştıklarını ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda katılımcılar bu analiz biriminde de yerlilikten uzak ve göçmen kimlikleriyle tutarlı bir görünüm sergilemişlerdir.

İletişim ve İş Birliği

Dijital Ortam Deneyimleri

Katılımcıların dijital ortamlardaki deneyimlerini anlamaya yönelik soruların yer aldığı bu bölümde dijital dünyanın getirdiği olanakları yaşamlarına ne derece entegre ettikleri sinemaya, kütüphaneye gitmek, alışveriş yapmak vb. gündelik yaşam alışkanlıklarındaki değişimler üzerinden sorgulanmıştır. Katılımcılar dijital olanakların artmasıyla beraber bir araştırma yapmak için artık kütüphaneye gitmediklerini, kitap ve pek çok içeriği ekran üzerinden dijital olarak eriştiklerini ama yer yer de çıktı aldıklarını ifade etmişlerdir. Sinemaya gitme sıklıklarının azaldığını ve seyir deneyiminin ağırlıklı olarak dijital ortamlara kaydığını belirten katılımcıların görüşme sırasında kendi aralarında yer yer tartıştıkları da gözlemlenmiştir. Tartışma geleneksel alışkanlıklarla dijital alışkanlıklara uyum ve dijital dönüşümün ikilemleri üzerine sürmektedir.

K6: Kütüphaneye gitmiyorum net.

K5: Akademik anlamda bir dönüşüm oldu mesela araştırmalarımızı internet üzerinden yapıyoruz ben kitaba hiç bakmıyorum yani basılı şeye. Basılı akademik yayınlara neredeyse hiç bakmıyorum. Ekrandan bakıyorum ekrandan arama yapıyorum işte ekrandan copy pase yapıp verileri öyle biriktiriyorum. Veya mesela klasörler oluşturuyorum. İkincil olarak affedersiniz öğrenci ödevlerini de oradan toplamaya çalışıyorum turnitin üzerinden. Kütüphane taramalarını da

işte üniversitemizin veri tabanlarından yapıyorum akademik olarak tabi büyük şey sağladı.

K4: Kütüphaneye gitmiyorum ama basılı kaynağı ben mevcut ise tercih ediyorum altını çizerek okumak falan o benim için daha akılda kalıcı oluyor. Hocamın dediği gibi şeyden çalışmak da pdf üzerinden çalışmak da çok büyük kolaylık ama ikisi karşılaştırılmaz yani orada bir noktadan sonra yani neyi nereden aldım asıl ana belgemin bir tane olmasını istiyorum yani okuyup inceleyip altını çizdiğim ama oradan tabi 4 kaynak üzerinden çalışıp da bir iş yaptığımız da oluyor.

K3: Ben de basılı şey üzerinden hocamın söylediği gibi altını çizerek not olarak çalışmayı seviyorum ama basılı kaynak tabi ki internet ortamı olduğundan dolayı çok çok aza indirgendim. Bir de internette hani bir şey arıyorsanız bir çok yerde teyit etmek karşılaştırmak ya da aynı konuda farklı görüşleri karşılaştırmak daha rahat ve daha farklı bir çıkarıma yol açtığı için orayı tercih ediyorum onun dışında bir de özellikle pandeminin getirdiği alışkanlıklardan dolayı dijital ortam da artık sinemaya gitmediğimiz şey falan o tamamen bence insanların çoğunda var oradan gelen de bir alışkanlık çünkü istediğiniz zaman istediğiniz şeyi izleyebileceğimiz platformlar var, keyfe keder ve daha az şu anki ekonomik koşullara bakıldığı zaman maliyetli ve çok fazla seçenek var yani o anlamda kullanıyorum.

K4: Çok az sinemaya gidiyoruz.

K5: Ben hiç gitmiyorum sinemaya bu gelenekle şeyin biraz çatışması diye düşünüyorum.

K2: Ben sinemaya gidiyorum.

K5: Kitap satın almaktan ve sinemaya gitmekten hiç vazgeçmedim ama dijitalde araştırıp listemi yapıp yine dijital üzerinden bir işte Kitap Yurdu'ndan BKM'den hangisi ucuzsa ama bir tek onları kontrol ediyorum oradan alıyorum hemen hop bir sürü kitap geliyor yani kitaptan da sinemadan da hiç vazgeçmedim.

K5: Peki dijital pdf kitap daha avantajlı değil mi?

K6: Yok hocam.

K3: Ekrandan okumak.

K5: Yüz tane kitap var elinizin altında.

K2: Ben de karmayım biraz yani şey konusunda yani geleneksel alışkanlıklarım devam ediyor ama bir taraftan da dijitalde de uyum sağlamaya çalışıyorum. Tercih et hangisi dersiniz böyle bir tercih yapamıyorum. Pdf kesinlikle altını çizerek okuyarak özetini çıkararak yapmayı tercih ederim ama bu bana çok zaman kaybettiriyor çok hızlı olmam gerekiyor dolayısıyla internet üstünden ilerlemeyi daha çok seviyorum bir araştırma yapacaksam sevmiyorum, tercih ediyorum ama alışkanlıklarım temelde nerede değişti dijital dünya

ile değişmedi pandemi ile değişti. Kültür sanat etkinliklerle özellikle mesela devamında da şimdi ekonomi ile değişiyor aslında yani bunu değiştiren şey dijital dünya değil benim için pandemi.

K1: Şimdi kütüphaneyi söyleyeyim ben yaklaşık 20 yıl her gün kütüphaneye gittiğim için ya şeyden benimki biraz kopuk olacak galiba da pdf'i seviyorum fakat öyle okumakta zorlanıyorum ben aynı zamanda bir başbakanımızın söylediği gibi bu evrakları atmadan önce fotokopisini çekin demişler ya ben de çıktı alıyorum. Çıktıdan okumayı tercih ediyorum o şeyden de hala da çok vazgeçemiyorum altını çizmekten. Şunu da yapıyorum kitap almaktan vazgeçtim mi bende yapıyorum eskisi kadar almıyorum.

K5: Hocam göz sağlığımız açısından da çok artık yordu ekran beni.

K2: Aynen

K6: Onun için kalemi kağıdı gözüm için de gönüm için de daha sağlıklı buluyorum.

K1: Sinemaya gitmekten vazgeçtim mi tabi ki vazgeçmedim ama eskisi kadar gidiyor muyum? Tabi ki gitmiyorum.

Katılımcıların tamamı çevrimiçi alışveriş yaptığını ifade etmiştir. Bir görüşmeci (K1) dışında katılımcıların hepsi çevrimiçi sohbet uygulamalarında ya da emoji kullanırken doğru anlaşılacak için üzerine düşünmektedir. Görüşmecilerin tamamı sosyal medyada nefret söylemi ile karşılaştıklarını belirtmiştir. Çoğunluğu telefonlarında ortalama 15-20 arasında program ve uygulama kullanmaktadır. Cevaplarda ağırlıklı olarak gündelik yaşamın gerektirdiği mecburiyetlerin, kişisel tercihlerin, isteklerin, mesleki yaşamın gereklerinin ve ekonomik şartların rol oynadığı söylenebilir.

Dijital ortam deneyimleri konusunda katılımcıların yerliliğe yaklaştıkları söylenebilir. Geleneksel alışkanlıklarının kısmen devam ettiği ama bilgi ve beceri açısından dijital dünyaya da uyum sağlamaya çabaladıkları görülmektedir. Diğer bir deyişle katılımcıların hem yerli, hem göçmen kimliğine atfedilen özelliklere sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bir tür melezleşme olarak da ifade edilebilecek bu durum gündelik yaşam zorunlulukları, ekonomik zorluklar, mesleki dinamikler, kişisel tercihler ve istekler doğrultusunda katılımcıları dijital dünyaya yakınlaştırmaktadır.

Dijital İçerik Oluşturma

Dijital Uygulamalar ve Mecra Kullanımı

Katılımcılara bilgisayar ya da dijital mecralarda kullandıkları uygulamaların neler olduğu sorulduğunda tamamı telefon ve bilgisayarlarında on beş-yirmi üzerinde uygulama kullandıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin tamamı sosyal medya hesabına sahiptir. Bu özellikleriyle dijital yerliliğe yakın durmaktadırlar.

K1: Capcut, Davinci, Premier çok çok az Photoshop kullanıyorum. Alışveriş siteleri de var. 15-20 üzerinde.

K4: Ben, 15- 20 tane uygulamaya sahibim.

K5: Telefonda 2 tane uygulama var profesyonel denilecek. Application da 50 tane vardır en az.

K3: 15-20 tane.

K6: Benimde aynı şekilde.

K2: Benim için de aynı şekilde.

Katılımcıların çoğunluğu sosyal medya kullanmalarına rağmen bu mecraların insanı yalnızlaştırdığını, yozlaştırdığını ve yabancılaştırdığını da düşünmektedir. Bir katılımcı sosyal mecraların insanları daha çok sosyalleştirdiğini dile getirirse de dijital ortamlar dolayısıyla sosyalleşmenin olumsuz sonuçlar doğurduğunu ifade etmektedir.

K1: Instagram'ın yalnızlaştırdığını, tembelleştirdiğini hatta yabancılaştırdığını düşünüyorum ben.

K3: Yalnızlaştırdığını, yabancılaştırdığını düşünüyorum.

K6: Araya girmek istiyorum. Sözü kesmek istiyorum çok ciddi bir sadakatsizlik görgüsü oldu bütün evliliklerde herkes birbirini aldatıyor fiziksel olarak bir şey yapılmasa da göz zinası sonuna kadar devam ediyor alevler geliyor gidiyor. En yapmıyorum diyen adam yapıyor.

K2: Daha çok sosyalleştirmeyi düşünüyorum ben de.

K5: Sosyalleşmek falan değil bu.

K2: Hayır sosyalleşmek evet kötü bir sosyalleşmek.

K6: Aşk bitti.

K3: Yozlaştırdı.

K6: Yozlaştırdı Dejenere etti, perişan etti yeni neslin de...

K3: 3Y yalnızlık, yozlaşma, yabancılaşma

İçerik Üretimi

Katılımcılar dijital içerik oluşturma konusunda zayıf bir görünüm sergilemektedir. Mesleki ağırlıklı basit paylaşımlar yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bir görüşmeci (K6) çokça paylaşımda bulunduğunu, bir diğeri ise (K3) hiç paylaşımda bulunmadığını söylemiştir. İçerik paylaşımları kişisel bilgi, beceri ve ihtiyaç ile doğrudan orantılı görünmektedir.

K1: Yani çok fazla üretmiyorum ben dijital içerik ama mesleki olanları paylaşıyorum.

K2: Bende yapıyorum ama eskiye göre çok çok az artık hoşlanmıyorum çok paylaşım yapmaktan sıkıldım galiba. Daha sık yapardım ama bu şey değil tabi YouTube içeriği üretmek değil evet bir rt bir post bir storyden ibaret ya da yorum yazmaktan ibaret. Bu da yakın çevrem geniş çevreye de çok açılmam buradan.

K3: Çok az daha çok mesleki anlamda bir paylaşımım oluyor o da çok az çünkü sosyal medyayı gerçekten hiç kullanmıyorum sadece girip bakıyorum.

K4: Benim de çok az kişisel paylaşım olarak eskiden Instagram'ı çok kullanıyordum fotoğraf paylaşımı olarak sonrasında bıraktım zaten orası da başka bir şey evrildi. Mesleki paylaşımlarımı yapıyorum onun dışında profesyonel içerik de hani kurgu seti kullanmadığım için hani orada ürettiğimiz şeylerin çıktısını paylaşıyorum.

K5: Ben nadiren evet nadiren az paylaşıyorum.

K6: Malumunuz üzere ben oldukça.

Güvenlik

Katılımcıların Güvenlik Konusundaki Düşünceleri ve Eğilimleri

Katılımcılara WhatsApp yazışmalarını güvenli bulup bulmadıkları sorulduğunda bazıları güvenli bulduklarını bazı katılımcılar ise güvenli bulmadıklarını ama paylaşım yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bir katılımcı güvenmek zorunda olduğunu ve pek de bir tercihleri olmadığını

yönünde görüş bildirmiştir.

K4: Güvenli bulmuyoruz ama ben oraya her şeyi yazıyorum.

K3: Hiç sıkıntım yok. Güvenli buluyorum.

K2: Ben güvenli bulmuyorum ama yani dediğim gibi daha önce de dijital güvenmek zorunluluğumuz dışında bir tercihimiz yok bence artık.

K6: Yani benim kiminle konuştuğuma göre değişiyor yani bakan ve bakan yardımcısıysa oradan yazışmıyorum hani sonra görüşürüz diyorum.

K1: Ben güvenli buluyorum şey gerçekten güvenli buluyorum.

K5: Özel bir şeyse onu oradan paylaşmak istemem yani diyelim görmemem gereken bir şeyi gördüm diyelim evli bir arkadaşımı biri ile gördüm onu oradan yazmam ama şey olduğunu bütün verilerin gizli kalmadığını biliyorum yani.

Katılımcılar, güvenlik gerekçesiyle ayrıldığı siteler olduğunu belirtmişlerdir. Onlara göre internette en önemli güvenlik açığı, siber güvenlik, cookieler-çerezler, internet kamerası olarak belirtilmiştir. Görüşmecilerin tamamı telefonda geçirdikleri sürelerle bakmadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların tamamı yapay zekâ ve chatcpt hakkında genel bir bilgiye sahiptir. Ama bu tür uygulamalara mesafeli ve etik açıdan kuşkulu yaklaşmaktadırlar. Dijital dünyanın, sosyal medyanın insan üzerindeki etkisi hakkında görüşler birbirinden farklılaşmaktadır. Çoğunluk, en güvendikleri kaynakların resmi org bağlantılı olanlar olduğunu ifade etmektedir.

K3: Instagram'ın yalnızlaştırdığını, tembelleştirdiğini hatta yabancılaştırdığını düşünüyorum ben.

K6: Çok ciddi bir sadakatsizlik görgüsü oldu bütün evliliklerde herkes birbirini aldatıyor. Fiziksel olarak bir şey yapılmaya da göz zinası sonuna kadar devam ediyor alevler geliyor gidiyor. En yapmıyorum diyen adam yapıyor.

K2: Daha çok sosyalleştirmeyi düşünüyorum ben de.

K6: Sosyalleşmek falan değil bu.

K2: Hayır sosyalleşmek evet kötü bir sosyalleşmek.

K6: Aşk bitti.

K3: Yozlaştırdı.

K6: Yozlaştırdı Dejenere etti, perişan etti yeni nesli.

Katılımcılara internetteki en büyük güvenlik

açığı nedir diye sorulduğunda katılımcıların farklı cevaplar verdiği görülmektedir. Katılımcıların bu bölümde birbirlerine tavsiyelerde buldukları ve sıklıkla endişelerini dile getirdiklerini söyleyebiliriz.

K1: Bence cookiedir. Çerez.

K6: Hiçbir fikrim yok.

K4: Online alışverişlerde en büyük tehlike işte haber kirliliğini bir yana bırakacak olursak orada olduğunu düşünüyorum hani bütün verilerimizi girdiğimiz için bende onu kendimce banka kart ayarlarından internet ve eposta şey o alışverişlere kapalı tutuyorum. Alışveriş yapacağım zaman açıyorum ondan sonra kapatıyorum. Bu bir yöntem mi, doğru bir yöntem mi bilmiyorum kendimce bulduğum bir yöntem bunu kullanıyorum.

K3: Ben herhangi bir şey o konuda çaba serf etmiyorum çünkü dediğim gibi çok fazla kullanmıyorum bir şey araştırmak için falan. Yazılımdan geldiğim için söylüyorum bu şey insanın ürettiği bir şey olduğu için yazılım sonuçta var nasıl bir kapı yaparsan yap istersen 50 tane anahtar tak ama eğer içini açıyorsan hırsız da açar. Aynı mantık yani yazılım mantık mantığa karşı olduğu için siz ne yaparsanız yapın o açığı bulan zaten hacker dediğimiz insanlar zaten yazılım yolu ile bunun çözümünü o yüzden kafa yormuyorum.

K2: Benim içinde yani dolandırılmak olabilir ve mahremime sızmak olabilir. Dolandırılmakla kastım ama evet kesinlikle şeye katılıyorum hani o kredi kartlarını otomatik olarak gösteriyor çünkü her şey burada hep tedirginlik ben de yaşıyorum ama bunun dışında kartınız ne bileyim kimlik kartınızın üzerinden şirket açması gibi daha böyle büyük kapsamlı meseleler beni daha çok ürkütüyor aslında.

K5: Ben bir şey daha ekleyebilir miyim kamera da var.

K2: Evet o kamera mahreme girme meselesi...

K5: Yani internet kamerası...

K3: Ben mesela onu doğrudan kapatıyorum.

K4: Ben bant koyuyorum üzerine doğrudan kapatıyorum.

K3: Donanım olarak da iptal ediyorum.

K2: Çünkü bir his oluyor işte çerezleri kabul ettiğiniz an sanki izlenme noktasına girdiğimi ve doğrudan o kamerayı kapatma isteğine doğru yöneldiğimi hissediyorum ben de. O da ama bir dizi vardı ya o dizi beni çok etkiledi.

K4: Black mirror.

K2: Evet onun çok etkisi oldu bende.

K1: Şimdi internet zaten güvensizlik demek internete girdiğiniz anda evinize soktuğunuz anda o dünya sizi karşılıyor. İşte

cookie'ler var bizler reddediyoruz illaki kullanılıyor yine kullanılıyor da kaçak kullananlar kaçak iş yapanlar zaten ona bakmıyorlar. Sizin her türlü şeyinize giriyorlar çok başarılı bir yazılımcı arkadaşımın başına gelebiliyor görüntülerini de görerek biliyor mesela kamerasını açtılar ki bu da hacker onun görüntülerini açtılar kameradan görüntüler çekildi ve paralar istendi.

K5: Çıplak görüntülerini falan çekip paylaşılar.

K1: İşte onu diyorum ben de onu yaptılar işte.

Problem Çözme

Problem Çözme bilgi ve becerisi

Katılımcılar içerisinde bir tanesi (K1), problem çözme ve etrafındakilere yardım edebilme bilgi ve becerisine sahip olduğu görülmektedir. Diğer katılımcılar, dijital dünyada problem çözme konusunda yeterli olmadıklarını düşünmektedir. Problem çözme becerisi katılımcıların diğer tüm beceriler içerisinde en zayıf oldukları bölümdür. Problem çözme konusunda katılımcıların bilgi ve becerilerinin sınırlı olması nedeniyle, dijital göçmen kimliğine yakın durduğu söylenebilir.

Bulguların Yorumlanması

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar çerçevesinde, dijital beceriler ana tematik kod çerçevesinde, alt tematik kodların bazılarında yerliliğe yaklaşırken bazılarında göçmen kimliğini sürdürdükleri görülmektedir. Katılımcıların bilgi ve veri okuryazarlığı becerileri konusunda yerliliğe yaklaştıkları bulgulanmıştır. Toplumsal yaşamın gerektirdiği zorunluluklar, mesleki yaşamın mecburiyetleri, kişisel eğilimler, istekler bu yakınlaşmada etkilidir. Katılımcılar dijital dünyanın gerektirdiği beceriler konusunda çaba göstermekte ve strateji geliştirebilmektedir. Katılımcıların dijital dünyadaki iletişim ve iş birliği yapabilme becerileri konusunda da yerliliğe yaklaştıkları görülmektedir. Katılımcılar dijital içerik oluşturma becerileri konusunda ikili bir eğilime sahiptir. Dijital uygulamalar ve mecra kullanımında yerliliğe yaklaşırken içerik üretiminde göçmen kalmaktadır. Dijital dünyadaki güvenlik konusunda da bilgi ve becerileri kısıtlı olan katılımcıların göçmen kimliği baskındır. Benzer bir şekilde problem çözme becerileri

konusunda bir katılımcı dışında çoğunluğun tutumu göçmen kalma yönündedir. Katılımcıların odak görüşme sürecinde en çok dijital dünyaya entegrasyon ve güvenlik bölümlerinde kendi aralarında tartıştıkları, önerilerde buldukları görülmektedir. Bu bağlamda göçmen kimliklerinin en yoğun olarak muğlaklaştığı alanlar buralardır.

Rabiee (2004)'nin vurguladığı yorumlama süreci kriterleri; sözcükler, bağlam, içsel tutarlılık, yorumların sıklığı ve genişliği, yorumların özgüllüğü, yorumların içsel tutarlılığı ve büyük fikirler (büyük resim) çerçevesinde çalışmanın bulguları incelendiğine şunları ifade edebiliriz: Katılımcıların dijital becerilerini göstermesi açısından kullandıkları ve bilgi sahibi oldukları pek çok ortak sözcük (arama motoru, Google, Wikipedia, Youtube, dijital platformlar, retweet, emoji vd.) bulunmaktadır. Ayrıca katılımcıların cevaplarında genel olarak profillerine uygun yanıtlar verdikleri zaman zaman yanıtların tutarsızlaşabildiği gözlenmiştir. Dijital dünyanın hızlı değişimi, bilgi, becerilerin ve tutumların da ani değişimine neden olabilmektedir. Tutarsızlıklarda bu değişimin rolü olduğu düşünülebilir. Katılımcıların genel olarak özgül, yoğun ve sık yorum yaptıkları söylenebilir. Bazı katılımcılar, diğerlerine oranla daha yoğun ve sık cevap verme eğilimi göstermiştir. Bulgulardan hareketle görüşmenin tamamına baktığımızda, katılımcıların göçmen kimliklerinin, yerliliğe yaklaştığı görülmektedir. Katılımcıların dijital becerilerini geliştirme, yeniliklere uyum konusunda çaba gösterdikleri söylenebilir. Bu çabada kişisel ilgi, merak, zorunluluklar ve gündelik yaşam pratikleri, mesleki deneyimler önemli bir role sahiptir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma kapsamında yürütülen saha çalışmasının bulguları göstermiştir ki dijital göçmen kimliğine mensup bireylerin kimlikleri yer yer yerliliğe yaklaşmakta, yeryer uzaklaşmaktadır. Katılımcıların melezleşme olarak nitelendirilebileceğimiz hem yerli hem göçmen kimliğine atfedilen özelliklere sahip olmalarının neden, sonuç ve etkileri şu şekildedir: İlk olarak katılımcılar kişisel ilgi, merak ve gündelik yaşam mecburiyetleri nedeniyle

yerliliğe yaklaşmış görünmektedir. Yanı sıra ekonomik koşullar, kent yaşamında yer yer kırılan toplumsal cinsiyet rollerinin de bu geçişkenlikte rol oynadığını söyleyebiliriz. Göçmen görüşmeciler arasında özellikle yalnız yaşayanların dijital dünyayı, yalnızlıklarını gidermek amacıyla daha yoğun kullandığı görülmektedir.

Katılımcıların kimliklerinin melezleştiğini gösteren önemli nedenlerden biri de dijital dünyadan ve olanaklarından faydalanabilmek için gösterdikleri çabadır. Katılımcılar farklılaşan bilgi, beceri düzeyleri çerçevesinde farklı deneyimleri öğrenmeye açık, yer yer fayda odaklı bir tutum ortaya koymuşlardır. Katılımcıların bu tutumu dijital dünyanın gündelik yaşam içinde karşılaşılan sorunların çözümünde kolaylaştırıcı etkisinden yararlanma amacı taşımaktadır. Ancak katılımcıların dijital dünyaya yönelik yer yer eleştirel bir tutum izledikleri, algoritmalar ve dijital dünyanın kuşatıcılığı karşısında stratejiler geliştirmeye çalıştıkları da dikkat çekmiştir. Meslekleri gereği, kişisel merak ve eğilimleri yönünde farklı yaklaşım biçimleri geliştirdikleri hatta görüşme esnasında birbirlerine tavsiyelerde buldukları gözlemlenmiştir. Katılımcıların farklı alt tematik kodlar çerçevesindeki cevaplarında, bilgi, beceri ve tutum düzeylerinde farklılıklar bulunmaktadır. Dijital becerilerin anlaşılmasında referans olan bilgi, beceri ve tutumlardaki bu farklılıklar, dijital dünyanın hızlı değişimi, kuşatıcılığı ve ona uyum gösterme, öğrenme çabası ve gerekliliğiyle de yakından ilişkili görünmektedir.

Katılımcıların teknolojiyi kullanma ve anlamlandırmada yerliliğe yaklaşmasının nedenleri, demografik özellikler bağlamında da değerlendirilmelidir. Çalışmaya dahil olan katılımcılar mesleki gereklilikler nedeniyle medya ve teknolojiyle yakın ilişki içerisinde. Öte yandan 47-55 yaş aralığındaki katılımcılar dijital dünyanın dilini öğrenmekte büyük bir güçlük yaşadıklarından söz etmemiş ancak yer yer isteksizlikleri olduğu bulgulanmıştır. Elde edilen veriler katılımcıların yerliliğe yaklaştıklarına işaret ederken, bu yakınlığın söz konusu demografik

özelliklerle ilişkisi gözden kaçırılmamalıdır. Bu nedenle dijital göçmen kimliğine dahil daha ileri yaşlarda bulunan, farklı meslek gruplarındaki göçmenlerle de benzer bir çalışmanın yapılması önemlidir.

Bir diğer dikkat çekici nokta ise dijital göçmenler arasında bilgi, becerileri ve tutumlarının daha güçlü çıkacağı varsayılan ya da tam tersi zayıf olduğu düşünülen kişilerin araştırmacıların beklentilerinin aksine yanıt vermesidir. Bu bağlamda nitel çalışmalarda araştırmacılar açısından sürprizlerin olabileceği, sahanın esnek ve değişken yapısının beklentiler ile uyaşamayabileceği söylenebilir. Yanı sıra katılımcıların görüşme sürecinde fikirlerinin değişebildiği, buna bağlı olarak yanıtlarında yer yer çelişkilerin olduğu da gözlemlenmiştir. Bu durumu grup dinamiğinin etkisi ve sosyal yaşamın karmaşık doğasıyla ilişkili olarak değerlendirmek mümkündür.

Dijital göçmenlik ve yerlilik kavramları literatürde ağırlıklı olarak yerlilik ekseninde tartışılmaktadır. Bu kavram seti yeni neslin teknolojiyle kurduğu ilişkiyi anlamlandırmak ve anlamak için ortaya çıkmış olduğundan erken dönem çalışmaların odak noktasında yerliliğin olması şaşırtıcı değildir. Ancak yapılan saha çalışmaları bu kimlikleri keskin sınırlarla ayırmanın mümkün olmadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle göçmen olarak nitelendirilen kuşağı anlamak da önem arz etmektedir. Çalışma göçmen kimliğini merkeze alarak dijital kimliklerin geçişkenliği ve muğlaklığını anlamaya çalışması bakımından öncü bir araştırma niteliğindedir. Farklı, daha büyük örneklem grupları ile yeni çalışmalar gerçekleştirilebilir. Dijital yerli ve göçmen kişilerin birlikte yer aldığı melez gruplarda çalışma tekrarlanabilir.

Kaynaklar

Bennett, S., Maton, K., & Kervin, L. (2008). The 'digital natives' debate: A critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.

Buckingham, D. (2011). Foreword. In M. Thomas

(Ed.), *Deconstructing Digital Natives*, (pp.ix-xi). NewYork: Routledge.

Bullen, M. & Morgan, T. (2011). Digital Learners Not Digital Natives. *La Cuestión Universitaria* 7.,60-68.

Bullen, M., Morgan, T. & Qayyum, A., (2011). Digital Learners in Higher Education: Generation is Not the Issue. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 37(1).

Brown, C. & Czerniewicz, L. (2010). Debunking the 'digital native': beyond digital apartheid, towards digital democracy. *Journal of Computer Assisted Learning* (26), 357-369.

Corrin, L., Lockyer, L., & Bennett, S. (2010). Technological diversity: An investigation of students' technology use in everyday life and academic study. *Learning, Media and Technology*, 35(4), 387-401.

Frاند, J. L. (2000). The information-age mindset changes in students and implications for higher education. *Educause review*, (35), 4-25.

Gallardo-Echenique, E.E., Marqués-Molías, L., Bullen, M., & Strijbos, J.W. (2015). Let's Talk about Digital Learners in the Digital Era. *International Review of Research in Open and Distributed Learning* (16)3, 156-187.

Gülcan, C. (2021). Nitel Bir Veri Toplama Aracı: Odak (Focus) Grup Tekniğinin Uygulanışı ve Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma", *Mersin Üni. Sosyal Bil. Enst. E dergisi*, (4)2, 94-109.

Güngör, N. (2018). Dijital çağın insanı. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 6(13), 143-151.

Howe, N. & Strauss, W. (2000). *Millenials Rising: The Next Great Generation*. New York: Random House.

IDC. (2023). Spending on Digital Transformation

- Technologies and Services Worldwide From 2017 to 2027 (in trillion U.S. dollars). IDC; Statista.
- Kennedy, G., Dalgarno, B., Gray, K., Judd, T., Waycott, J., Bennet, S. & Churchward, A. (2007). The Net Generation are not Big Users of Web 2.0 Technologies: Preliminary findings. In R. Atkinson, C. McBeath, A. Soong Swee Kit, & C. Cheers (Eds.), *ICT: Providing choices for learners and learning. Proceedings Ascilite 2007, Singapore: Centre for Educational Development, Nanyang Technological University*, 517-525.
- Kennedy, G., Dalgarno, B., Bennett, S., Judd, T., Gray, K., & Chang, R. (2008). Immigrants and Natives: Investigating Differences Between Staff and Students' Use of Technology. In R. Atkinson & C. McBeath (Eds.), *Proceedings of "Hello! Where are you in the landscape of educational technology?", the Annual Conference of the Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education*, 484-492.
- Kirschener, P. & Bruyckere, P.D. (2017). The Myths of The Digital Native and The Multitasker. *Teaching and Teacher Education* (67), 135-142.
- Krueger R.A. & Casey M.A. (2000) *Focus Groups: A Pratical Guides for Applied Research*, 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Oblinger, D. & Oblinger J. (2005). Introduction. In D.Oblinger ve J.Oblinger (Eds), *Brockport Bookshelf, Educause Educating the Net Generation*, (pp.1.1-1.5).
- Özsoy, D. (2020). Dijital Bölünme Düzeylerine Dair Literatür Analizi. İçinde M. Fiğan, Y.D. Özdemir (Editörler), *Dijital Kültür, Eşitsizlikler ve Yaşlanma*, (ss. 11-23). Alternatif Bilişim Derneği.
- Premsky, M. Digital Natives, Digital Immigrants. (2021). <https://www.marcprensky.com/writing/Premsky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>
- Premsky, M. Digital Natives, Digital Immigrants: Origins of Terms. (2006). https://marcprensky.com/wp-content/uploads/2013/05/Origins_of_Terms-DN_DI-June-2006_Blog_Post.pdf
- Premsky, M. (2011). Digital Wisdom and Homo Sapiens Digital. In M.Thomas (Ed.) *Deconstructing Digital Natives* (pp.15-29). Routledge: NY.
- Rabiee, F. (2004). Focus Group interview and data analysis. *Proceedings of the Nutrition Society* (63), 655-660.
- Sherif, A. (2024). Digital transformation spending worldwide 2017-2027. (2024). <https://www.statista.com/statistics/870924/worldwide-digital-transformation-market-size/#statisticContainer>
- Tapscott, D. (1998). *Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation*. Toronto: McGraw-Hill.
- Vuorikari, R., Kluzer, S. & Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens*. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- Wilkinson, S. (1998). Focus Group Methodology: A Review. *Social Research Methodology*, Vol 1 No: 3,181-203.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, K. & Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme: Odak Grup Görüşmesi. *Kurumsal Eğitim Bilim Dergisi*, 4(1), 95-107.

Extended Abstract

While digitalization has created a large-scale transformation in all areas of life, various categories and concepts have emerged to understand and analyze this transformation. At this point, “digital skills”, which is the basic condition of being able to exist in the digitalizing world, is of great importance. “Digital natives” and “digital immigrants” are concepts that are frequently used to evaluate digital skills through generations and to analyze the relationships of different generations to the digital world. While digital natives refer to the post-1980 generation that has no effort to adapt technological developments to their lives, was born into this world and therefore already dominates the language of the digital world as a native of this world; digital immigrants are used to describe the generation that tries to adapt to a world different from the way of life they are used to and is considered a stranger to this world (Prensky, 2001).

Looking at the discussions today, it does not seem possible to define any generation as a permanent resident of this world in the face of the speed and timeliness of the digital world. Because the knowledge, skills and equipment that need to be learned about technology change day by day. Individuals who adapt technological developments to their lives in line with the advantages they will gain can approach the identity of native in some cases and immigrant in others. In other words, it

is not possible to draw sharp boundaries for these identities due to the transitivity and ambiguity between these identities.

In this context, this article assumes that the boundary between digital nativeness and digital immigration is blurred. The study aims to reveal the reasons for this ambiguity on the axis of digital immigrant identity. In this direction, a focus group interview, which is a qualitative interview technique, was conducted with six people (3 men and 3 woman) who belong to the generation described as “immigrants” in the literature and who are professionally specialized in media-related fields. It was aimed to reveal the experiences of the participants, who belong to the same generation and operate in the same field, in the digital world, where their digital identities are located, the areas where they approach and move away from indigeneity, and the reasons for this. In this context, in addition to the set of questions designed to understand and interpret the participants’ digital skills, gender and socio-economic conditions were also included in the scope of the research. The questions of the study were designed to measure the five core competence areas identified in the “European Digital Competence Framework for Citizens” (DigComp 2.2) developed by the European Commission. In the European Digital Competence Framework, the five core areas of digital competence are (i) information and data literacy, (ii) communication and collaboration, (iii) digital content creation, (iv) security and (v) problem solving. The framework defines digital competence as a combination of knowledge, skills and attitudes, and provides a template where each competence area is evaluated under these three headings.

Participants were selected on the basis of purposive sampling and were limited to people who are professionally specialized in media-related fields. Focus group participants were asked questions to understand their digital skills and experiences. Within the framework of the participants’ answers to the questions, it is seen that they approach nativism in some of the sub-thematic codes within the framework of the main thematic code of digital

skills, while maintaining their immigrant identity in others. Based on the participants' answers to the questions, it was found that personal preferences, wishes, professional practices and the necessities of daily life play an important role in approaching the native identity and trying to adapt to the innovations of the digital world. The study also shows that gendered roles are broken down in terms of knowledge, skills and attitudes that constitute digital skills. It is seen that generation and age are not the main determinants here, coming from behind, and that the priority is personal curiosity, economic conditions, and gender roles that are sometimes broken in urban life. Among the immigrant interviewees, it is observed that especially those who live alone use the digital world more intensively to relieve their loneliness.

Yazar Bilgileri

Author details

1- (Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf ve Video Bölümü, aydan.ozsoy@hbv.edu.tr.

2- Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Fotoğraf ve Video Bölümü, merve.sivgin@hbv.edu.tr.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Katkı Oranı

Author Contribution Percentage

Birinci yazar %	First Author %	50
İkinci yazar %	Second Author %	50

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Etik Kurul Onayı

Ethics Board Approval

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu, 24/04/2024, Araştırma Kod No: 2024/187. Ankara Hacı Bayram Veli University Ethics Committee 24/04/2024, Research Code Number: 2024/187.

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Özsoy, A. & Şivgin, Z. M. (2024). Dijital göçmenleri anlamak: Deneyimler ve beceriler üzerine bir alan araştırması. *Yeni Medya*, (17), 105-123, <https://doi.org/10.55609/yenimedya.1529019>.